

Predgovor

Publikacija *Vinceremo, Videt ćemo: Okupacijske meje v Beli krajini 1941–1945* obsega del raziskave »Napravite mi to deželo nemško ... italijansko ... madžarsko ... hrvaško! Vloga okupacijskih meja v raznarodovalni politiki in življenju slovenskega prebivalstva«, krajše imenovano Okupacijske meje. Pod enakim naslovom je odprta tudi stran na Facebooku, kjer so predstavljene fotografije, različno gradivo in filmski posnetki pričevanj. Vsi filmski posnetki pričevanj, ki so nastali pri projektu, so dostopni na Youtube predvajalnem seznamu https://www.youtube.com/playlist?list=PLRtNtrQJTHOwr9R_8Rg1KXtJo1T7nB0o. Rezultat projekta je tudi razstava, ki si jo na spletu lahko ogledate na naslovu <https://okupacijskemeje.si/exhibition04.html>

Belo krajino je med drugo svetovno vojno okupirala fašistična Italija, okupacijska meja se je vzpostavila z ustaško Neodvisno državo Hrvaško (NDH). Na podlagi gradiva, ki smo ga zbrali v letih od 2017 do 2020, se je vsaj v grobem izrisala zgodovinska podoba takratnega življenja ob okupacijski meji v deželi med Kolpo in Gorjanci. Ukvarjali smo se predvsem s človeškimi ranami – ljudmi in njihovimi usodami. Del življenja ob takratni okupacijski meji smo iztrgali pozabi tudi z željo, da se takšne razmere ne bi nikoli več ponovile. Gre za opozorilo vsem, tudi v sedanosti, kajti raziskava se nehote dotika tudi sodobnega časa, vse preveč podobnega tistemu. Pri raziskovanju smo uporabljali arhivske vire, velik pomen smo dajali ustnim virom in raziskavam na terenu. Raziskava je skušala zajeti celoten čas in prostor, kolikor je to bilo mogoče. Moramo pa bralce opozoriti, da vse kar smo vključili v to knjigo, seveda ni dokončna zgodba o različnih okupacijskih mejah, ki so med leti 1941 in 1945 vplivale na življenje v Beli krajini. Pri zbiranju pričevanj smo se najprej naslonili na osebe, ki smo jih poznali oz. zanje vedeli, kasneje pa pritegnili nove. Zavedamo se, da bi se zagotovo še našli pričevalci, katerih pripoved bi bila pomembna za razjasnitev zgodovinskega dogajanja.

Črnomaljski župnik Lojze Jože Žabkar je v svojem osebнем dnevniku 3. avgusta 1943 zapisal: »Metliški prošt Alfonz Klemenčič danes goduje, zato sem se ob enajstih odpeljal k njemu. Metlika – sami bunkerji, žice, jarki. Italijani še zmeraj napenjajo žico (Rosalnice – Slamna vas). Čemu, ko se imperij podira? Mnogi lepi spomini me vežejo na Metliko

– tu sem bil pred šestimi leti kaplan in sem se odlično počutil. A danes je vse drugače.« Generacije, rojene po drugi svetovni vojni, lahko dandanes ob pogledu na ožičeno reko Kolpo ugotavljajo podobno kot Lojze Jože Žabkar leta 1943. Razlika je v tem, da tokrat žico napenja naša oblast.

Le kaj bi rekli mnogi naši predniki, ki so zaradi življenjskih razmer morali zapustiti svoje domove v Beli krajini, če bi bili ob prihodu na zeleni cilj sprejeti z dobrodošlico: bodočo žico in množičnimi protesti? Prepričanje, da se zgodovina v taki ali drugačni obliki ne more ponoviti je zelo naivno. Zato upamo, da bo ta publikacija spodbudila širši razmislek. Avtorji se zahvaljujemo vsem, ki so kakorkoli pripomogli, da je knjiga zagledala luč sveta.

Bojan Balkovec